

SEMNĂTURA ELECTRONICĂ – TENDINȚE ACTUALE DE FACILITARE A ACCESULUI ONLINE LA SERVICIILE ȘI ACTELE JURIDICE ELECTRONICE

Aliona CARA-RUSNAC,
doctor în drept,
conferențiar universitar, USM
<https://orcid.org/0000-0002-2026-2206>

SUMAR

Semnătura electronică este rezultatul apariției necesității de a individualiza și de a avea calitatea de subiect în mediul online. Progresul tehnologic a revoluționat și impulsionat relațiile juridice, sociale, comerciale de a fi clonate și în mediul online. În acest sens a apărut trebuința de a oficializa aceste relații și de a asigura securitatea persoanelor în mediul online. În studiul dat ne propunem să analizăm evoluția semnăturii electronice prin prisma cadrului juridic european și transpunerea cadrului juridic european în legislația Republicii Moldova. În concluzii autorul vine cu recomandări la provocările și lacunele legislative identificate în normele juridice în vigoare.

Cuvinte-cheie: *semnătura electronică, semnătura electronică calificată, e-factura, eIDAS, cheie publică, sigiliu, e-mandate.*

Introducere

Semnătura olografă este o metodă familiară pentru persoane de a se individualiza prin semnarea unui document, de a confirma că ei sunt ceea ce invocă și că se angajează pentru orice ce semnează [16, p. 119]. Odată cu progresul tehnologic, a apărut o necesitate iminentă de a găsi soluții pentru a individualiza persoanele în mediul online. Astfel a apărut semnătura electronică care, pe de o parte, a fost egalată puterii juridice a semnăturii olografe, dar, în același timp, vom vedea o concurență dintre aceste două tipuri de semnături și vom prezenta avantajele și dezavantajele semnăturii electronice și tendințele de dezvoltare a

ELECTRONIC SIGNATURE – CURRENT TRENDS IN FACILITATING ONLINE ACCESS TO ELECTRONIC SERVICES AND LEGAL DOCUMENTS

SUMMARY

The electronic signature is the result of the emergence of the need to individualize and have the quality of the subject in the online environment. Technological progress has revolutionized and boosted legal, social and commercial relationships to be cloned in the online environment as well, in this sense there has been a need to formalize these relationships and ensure the security of people in the online environment. In this study, we aim to analyze the evolution of the electronic signature through the lens of the European legal framework and the transposition of the European legal framework into the legislation of the Republic of Moldova. In the conclusions, the author will come up with recommendations to the challenges and legislative gaps identified in the legal norms in force.

Key-words: *electronic signature, qualified electronic signature, e-Invoice, eIDAS, public key, seal, e-mandate.*

acestora. În prezent, semnătura electronică este utilizată pentru identificarea persoanei fizice și a persoanei juridice, identitatea persoanei pentru o interacțiune legală, securizată și sigură în mediul online și are aceeași valoare juridică precum semnătura de mână (olografă).

Tipurile de semnătură electronică sunt: semnătura electronică pe USB token, eliberată de Serviciul Tehnologie Informației și Securității Cibernetică (STISC), semnătura electronică mobilă de la operatorul de telefonie mobilă, buletin de identitate electronic eliberat de Agenția Servicii Publice (ASP), MobiSign aplicație mobilă gratuită.

În prezentul studiu ne propunem să analizăm aspectele istorice de apariție și modernizare a cadrului normativ în spațiul european, precum și cel din Republica Moldova privind semnătura electronică. Vor fi cercetate instituțiile implicate în acordarea semnăturilor electronice, administrarea acestora și, în final, retragerea acestora, după caz. Agenția Guvernare Electronică (AGE), STISC, companiile de telefonie mobilă Orange, Moldcell, care oferă semnătură electronică, și alte instituții implicate vor fi reflectate prin prisma contribuției acestora la dezvoltarea instituției semnăturii electronice.

Repere istorice privind primele reglementări legislative ale semnăturii electronice în spațiul Uniunii Europene

Directiva privind semnătura electronică (1999/93/CE), care a intrat în vigoare la începutul anului 2000 [8], a oferit pentru prima dată recunoașterea eficienței juridice a semnăturilor electronice, stabilind astfel cadrul legal la nivel european pentru semnăturile electronice și serviciile de certificare.

Una dintre chestiunile principale apărute a fost problema recunoașterii transfrontaliere a semnăturii electronice. Autoritățile au urmărit să faciliteze utilizarea și acceptarea semnăturilor electronice de către statele membre și managerii lor de e-guvernare, oferindu-le instrumentele tehnice necesare, în vederea aplicării de către persoane a Directivei privind serviciile în cadrul pieței interne (2006/123/CE) [9]. Această directivă preciza că furnizorii de servicii din orice stat-membru, care doresc să înregistreze și să administreze o afacere într-un alt stat-membru, au dreptul să efectueze toate procedurile și formalitățile administrative relevante prin ghișeele unice de contact și prin mijloace electronice, inclusiv transfrontaliere.

În 2016, Regulamentul (UE) nr. 910/2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă (Regulamentul eIDAS) a intrat în vigoare, abrogând Directiva 1999/93/CE [15], și, în acest sens, noul cadru legal asigură securitatea juridică pentru utilizarea transfrontalieră a semnăturilor electronice, a sigiliilor electronice, a mărcilor de timp, a serviciului de livrare electronică și a certificatelor de autentificare a site-ului web.

Astfel, în vederea fortificării evoluțiilor legislative și, nemijlocit, a instituției semnăturii electronice, a fost creat blocul de bază al semnăturii electronice, care a fost operaționalizat și implementat prin intermediul Programului European Digital (cunoscut anterior ca programul Connecting Europe Facilities (CEF) – programul de facilitare a conexiunilor europene), care a luat amploare la sfârșitul anului 2014, în cadrul căruia a rezultat setul de

instrumente și servicii disponibile astăzi. În cadrul Uniunii Europene, autoritatea care reglementează la nivel legislativ și, respectiv, administrează digitalizarea întreprinderilor, instituțiilor care oferă servicii cetățenilor și administrațiilor publice, și, nemijlocit, digitalizării, semnătura electronică poartă denumirea de DIGITAL.

Instituțiile care gestionează programele care includ politicile de implementare a semnăturii electronice sunt: Direcția Generală pentru Informatică a Comisiei Europene (DG DIGIT), responsabilă de managementul tehnic al DIGITAL eSignature (semnătura electronică); direcția Generală pentru Rețele de Comunicații, Conținut și Tehnologie a Comisiei Europene (DG CNECT), responsabilă de punerea în aplicare a politicii UE legate direct de eSignature; Agenția Executivă pentru Inovare și Rețele (INEA), responsabilă de implementarea granturilor programului DIGITAL Telecom, în cooperare cu Comisia Europeană.

Semnarea electronică permite digitalizarea completă a proceselor de afaceri, eliminând timpul și costurile de tipărire, fax, poștă, copiere, scanare și arhivare în format de hârtie – ceea ce include și dezavantaje precum riscul de pierdere al documentelor, distrugere și incompletitudine; dificultatea de a căuta, edita și partaja; necesitatea de spațiu de stocare fizic voluminos.

Prin eliminarea acestor dezavantaje, guvernele, antreprenorii și cetățenii care implementează semnătura electronică beneficiază de: economisire a timpului semnificativ; sporirea securității proceselor; reducerea costurilor operaționale; reducerea emisiilor de carbon; balansarea intereselor părților.

Semnarea electronică oferă și alte avantaje – este rapidă, ecologică, sigură și extrem de convenabilă, contribuind la o experiență generală îmbunătățită. În acest sens, în vederea analizei mai detaliate a aplicabilității practice, vom cerceta cazurile de utilizare în practică a eSignature (a semnăturii electronice). Oferim câteva exemple de interacțiuni interinstituționale, inter-directoare sau externe:

1. *Proces legislativ european* – posibilitatea de semnare a actelor legislative, executive sau administrative, inclusă și în obiectivele digitale al Europei 2030 [4].
2. *Acte de procedură judiciară* – semnarea cererilor de judecată, pladoariilor, gestionarea cauzelor sau altor acte de procedură.
3. *Înregistrări electronice* – registre de asigurări sociale, registre de afaceri, registre fiscale.
4. *E-Mandate* – gestionare mai ușoară a mandatelor, trecând de la mandate pe hârtie la sisteme de mandat electronic (așa numitul M-power în legislația Republicii Moldova).
5. *Proceduri administrative interne* – documente de resurse umane (contracte de muncă,

notificări de confidențialitate, acorduri de confidențialitate, documente de beneficii), gestionarea contractelor, facturi electronice.

Astfel, luând în considerare cazurile exemplificate anterior, vom prezenta facilitățile acordate de semnătura electronică, precum: accesul oricând la informațiile pe care le deține statul despre persoană, asigurări sociale, situație fiscală, contravenții, proprietăți, acte personale – sunt beneficii oferite de către autorități. La serviciile acordate de către acestea, împuternicirea o reprezintă solicitarea online de documente, precum: caziere, extrase, acte de identitate, acte permissive, e-petiții, declarații, rapoarte etc. În acest sens, semnătura electronică este manifestarea electronică de către o persoană a dorinței sale de a fi de acord cu conținutul unui document sau al unui set de date la care se referă semnătura cunoscută ca semnătură electronică.

Conform reglementărilor UE (Regulamentul eIDAS), sunt trei tipuri (niveluri) de semnături electronice: a) semnătura electronică „simplă”; b) semnătura electronică „avansată” și c) semnătura electronică „calificată” [3, art. 3]. Cerințele fiecărui nivel se bazează pe cele ale nivelului ierarhic superior acestuia, astfel încât o semnătură electronică calificată satisface cele mai multe cerințe, iar o semnătură electronică „simplă” – cel mai puțin.

Caracteristicile semnăturii electronice simple sunt reglementate de prevederile art. 3 din Regulamentul eIDAS: „o semnătură electronică reprezintă datele în formă electronică care sunt atașate sau asociate logic cu alte date în formă electronică și care sunt utilizate de semnatar pentru a semna”. Reieșind din definiția expusă, adăugarea numelui persoanei într-un e-mail poate fi considerată o semnătură electronică a acelei persoane.

În același sens, Regulamentul eIDAS definește o semnătură electronică avansată ca fiind o semnătură care:

- conectează identificabil cu semnatarul și, respectiv, capabilă să-l identifice;
- este realizată astfel încât semnatarul să-și poată menține controlul;
- este conectată la document în așa fel încât orice modificare ulterioară a datelor să fie detectabilă [3, art. 3].

Unul dintre motivele de modificare a cadrului normativ de către Parlamentul European prin adoptarea Regulamentului eIDAS a fost necesitatea de creare a unei infrastructuri cu chei publice (Public Key Infrastructure – PKI), care utilizează certificate și chei criptografice, fiind una dintre cele mai utilizate tehnologii care pot oferi securitatea serviciilor electronice, în special a semnăturilor electronice, garantarea porții de acces pentru autoritățile europene de validare pentru a asigura interoperabilitatea transfrontalieră a semnăturilor

electronice și pentru a crește securitatea tranzacțiilor efectuate, folosind internetul [15]. În aceeași ordine de idei, conform art. 3 al Regulamentului eIDAS, definiția la „semnătura electronică calificată” (Qualified Electronic Signature – QES) este reglementată ca fiind o semnătură electronică avansată, care este bazată pe un certificat calificat pentru semnături electronice și produs de un dispozitiv calificat de creare a semnăturii [15, art. 3].

În vederea creării semnăturii electronice calificate sunt utilizate cardurile smart, cartelele SIM și stick-urile USB, acestea sunt doar câteva dintre dispozitivele de creare a semnăturii disponibile pentru a proteja datele de creare a semnăturii electronice a semnatarului.

O varietate de circumstanțe necesită utilizarea semnăturilor electronice. Semnăturile electronice calificate pot fi utilizate în orice cadru, inclusiv în tranzacțiile transfrontaliere, unde semnăturile scrise de mână sunt impuse de lege, deoarece efectele lor juridice sunt identice cu cele ale semnăturilor scrise de mână (olograf). Exemplele includ: contracte (de cumpărare, angajare, leasing, asigurare etc.); tranzacții (inclusiv servicii bancare online și comerț electronic); procese administrative (cereri de certificate de naștere, declarații fiscale etc.).

Tendențele de dezvoltare a semnăturilor electronice în Uniunea Europeană

Regulamentul eIDAS reglementează faptul că întreprinderile, cetățenii și autoritățile publice pot interacționa electronic într-un mod sigur și fără întreruperi. Acest mediu de reglementare este previzibil și aplicabil direct tuturor statelor membre ale UE. Astfel, blocul de construcție al semnăturii electronice *eSignature* accelerează generarea și validarea semnăturilor electronice pentru întreprinderi și agenții publice. Implementarea soluțiilor bazate pe această componentă fundamentală într-un stat-membru facilitează recunoașterea reciprocă a semnăturilor electronice și operarea peste granițele internaționale. Prin urmare, întreprinderile și agențiile guvernamentale se pot baza și pot utiliza semnăturile electronice care sunt legitime și formate în moduri compatibile cu UE. Multe servicii online cer schimbul de documente ale căror semnături pot fi recunoscute la nivel internațional. Prin urmare, se formează o componentă esențială a pieței unice digitale europene.

Precum a fost vociferat anterior, o componentă a programului Europa Digitală (DIGITAL) este *eSignature*. Aceste blocuri constau în specificații, programe și servicii reutilizabile care vor fi încorporate într-o gamă largă de sisteme IT din diferite domenii de politică ale UE. Promovarea elemente-

lor de bază comune este o modalitate de a elimina obstacolele din calea integrării tehnice și de a oferi elemente de soluție testate și adevărate care vor grăbi livrarea rentabilă a serviciilor online operate la nivel global. Blocul *eSignature* sprijină utilizarea semnăturilor electronice interoperabile transfrontaliere în Europa. Aceasta înseamnă, de exemplu, că un antreprenor grec poate semna o cerere de permis la Helsinki, Finlanda, și se poate aștepta ca aceasta să fie recunoscută de autoritățile publice din Dublin, Irlanda.

În continuare, vom prezenta care sunt cazurile de utilizare a semnăturii electronice calificate, după cum urmează:

- a) *Semnarea unui document/mesaj pentru confirmarea originii* – un prim caz de utilizare, și adesea uitat, este (chiar dacă o semnătură electronică calificată ar putea fi considerată excesiv din cauza statutului său calificat) prin aplicarea de semnături pe documente și mesaje pentru a da dovada originii și integrității. Într-adevăr, în zilele aglomerate, pentru multe persoane este foarte greu de vizualizat dacă documentul sau un mesaj provine cu adevărat de unde pare să provină. Aplicarea semnăturilor electronice calificate pe documente/mesaje poate oferi ușor și rapid o soluție pentru acest lucru. Pentru o înțelegere mai bună, oferim câteva exemple practice B2B (business către business): organizațiile pot introduce cu ușurință, ca practică, să înceapă semnarea cu semnătură electronică calificată a tuturor documentelor și mesajelor lor de ieșire și, pe de altă parte, să valideze mesajele/documentele primite. G2C (guvern către consumator): guvernele ar trebui să facă un standard pentru documente/mesaje trimise, fie folosind sigilii electronice calificate (conform documentului *Ghid eSeals* – sigilii electronice), fie semnături electronice calificate.
- b) *Semnarea unei oferte comerciale* – întreprinderi mici și mijlocii ar putea decide să folosească semnături electronice calificate pentru depunerea ofertelor la achizițiile publice. Aceasta reprezintă o zonă care, în mod tradițional, este blocată de mari cantități de documente ce creează eforturi semnificative și costuri care ar putea fi ușor diminuate, sporind în același timp fiabilitatea procesului prin aplicarea semnăturilor electronice calificate. În acest sens, drept exemple pot fi luate: B2C (business către consumator) – companii care utilizează semnarea de propuneri/oferte către clienții lor potențiali, susținând astfel ofertele; B2G (business către guvern) – companii care participă la procesul electronic de achiziții ale guvernului și sunt din ce în ce mai obligate să-și depună oferta electronic.
- c) *Semnarea unui document/declarație* – persoanele sau organizațiile pot utiliza semnătură electronică calificată pentru a semna documente/declarații atunci când le transmit, de exemplu, guvernului, ca dovadă a autenticității/originii și a aprobării acestora. Acest lucru oferă o perioadă semnificativă de timp, deoarece, spre deosebire de completarea formularelor și/sau de a pune lucrurile pe hârtie, oamenii își pot pregăti acum declarația complet semnată electronic (cu semnătura electronică calificată) și o pot trimite într-un singur flux digital. C2C (consumator către consumator)/C2B (consumator către business) – o persoană care împuternicește o rudă sau un contabil cu un mandat pe o anumită perioadă pentru încheierea anumitor acte juridice. B2G (business către guvern) – depunerea declarațiilor către guvern (care trebuie semnate de către persoana mandatată).
- d) *Semnarea unui document oficial* – anumite documente guvernamentale trebuie să fie semnate de un funcționar, și nu de o administrație (mai târziu, ar fi un sigiliu electronic, la care ne vom referi în celălalt document din această serie). Prin utilizarea semnăturii electronice calificate, nu este necesar să fie dublate documentele, inclusiv printarea lor pe hârtie. Funcționarii pot (în funcție de factorii de formă obligați de lege) să genereze documente/atestări oficiale și să le semneze electronic. G2C (guvern către consumator) – crearea/semnarea de permise electronice sau o atestare de rezidență. G2B (guvern către business) – obiectivul este de a reduce sarcinile de afaceri, de a oferi acces unic la informații și de a permite comunicarea digitală, folosind limbajul e-business (XML). Adițional, guvernele trebuie să creeze ambianță prielnică pentru mediul de afaceri și să profite de protocoalele comerciale de tranzacții electronice.
- e) *Semnarea unui consimțământ legal unui mandat electronic* – în multe cazuri, trebuie să cunoaștem dacă un client este de acord cu termenii și condițiile sau optează pentru anumite servicii, sau este de acord cu o anumită prelucrare a datelor sale, sau dă un mandat unei terțe părți să acționeze în numele acestuia. Poate fi utilizat în B2C (business către consumator) prin semnarea termenilor și condițiilor generale atunci când, spre exemplu, clientul acceptă condițiile unei bănci, respectiv – să devii client al unei bănci. B2B (business către business) – acordarea unui contabil a mandatului de a acționa în numele său și de a efectua transferuri financiare în numele său.
- f) *Semnarea unui contract* – numărul de cazuri în care se încheie contracte între părți este

destul de mare. Astfel de procese ar putea fi accelerate și redactate mult mai eficient, dacă sunt digitalizate și identificate prin semnăturile electronice, asigurând securitatea juridică și echivalența cu semnăturile scrise de mână (olografe). Este exact ceea ce permite acum o semnătură electronică calificată. Părțile pot semna contracte și le pot schimba 24 de ore din 24 și dincolo de frontiere, în Europa, fiind în același timp sigure de recunoașterea legală a semnăturilor electronice. Cazurile de încheiere a contractului prin aplicarea semnăturii electronice pot fi identificate în următoarele situații: C2B (consumator către business) – o persoană care semnează un contract de închiriere sau de cumpărare a unui bun mobil/imobil; B2B (business către business) – o companie care subscrie la un contract de asigurare; B2G (business către guvern) – semnarea unui proiect guvernamental.

Subiecții raporturilor juridice electronice sunt impuși și prevederilor cadrului normativ european privind factura electronică. Directiva eInvoicing impune administrațiilor publice din UE să primească și să proceseze toate facturile electronice – conforme cu standardul european – emise în baza contractelor cărora li se aplică directivele UE privind achizițiile publice (Directiva 2009/81/EC) [4]; Directiva 2014/23/EU [5] Directiva 2014/24/EU [6]; și Directiva 2014/25/EU [7]).

În Republica Moldova, până în anul 2023, era reglementat comerțul electronic prin Legea nr. 284/2004 privind comerțul electronic, însă, odată cu modificările introduse prin legea nr. 60 din 17.03.2023 pentru modificarea unor acte normative (stimularea comerțului electronic) [13], a fost exclusă această noțiune și, adițional, legea a suferit schimbări, precum: „Legea privind serviciile societății informaționale” [10, art. V, pct.1-19]. În contextul modificărilor enunțate, conform art. 1 alin. (2) din Legea nr. 284.2004, textul „a comerțului electronic” se substituie cu cuvântul „și”. La art. 4 noțiunile „*comerț electronic*” și „*contract electronic*” se exclud; noțiunea „intermediar în comerțul electronic” are alt cuprins [10, art. V, pct. 1, 2, 4]. Este neclar de ce legiuitorul a exclus acești termeni, din moment ce comerțul electronic se răspândește în întreaga lume și Republica Moldova trebuie să mențină același ritm. Dar este important de menționat că multe dintre raporturile juridice electronice (contracte electronice) la care ne referim, B2C și B2B, B2B sunt mai dificil de reglementat la nivel internațional, dar posibil.

Cu referire la aplicarea internațională a normelor în cazul vânzării internaționale de mărfuri, se aplică prevederile Convenției de la Viena privind contractele de vânzare internațională de bunuri (CISG) [3], aceasta fiind completată, în ceea ce privește utilizarea comunicațiilor electronice, de Convenția Națiunilor Unite privind utilizarea comunicațiilor electronice în contractele internaționale, 2005 (Convenția privind comunicațiile electronice) [2]. Convenția privind comunicațiile electronice a avut drept obiectiv să faciliteze utilizarea comunicațiilor electronice în comerțul internațional prin asigurarea faptului că contractele încheiate și alte comunicări schimbate pe cale electronică sunt la fel de valide și executorii ca și echivalentele lor tradiționale pe hârtie. Convenția privind comunicațiile electronice ajută la evitarea interpretării greșite a CISG, care ar fi putut să apară, de exemplu, atunci când un stat a depus o declarație prin care se impune utilizarea formei scrise tradiționale pentru contractele de vânzare internațională de mărfuri. De asemenea, poate promova înțelegerea faptului că „comunicarea” și/sau „scrierea” conform CISG ar trebui interpretate astfel încât să includă comunicațiile electronice. Convenția privind comunicațiile electronice este un tratat de abilitare al cărui efect urmărește eliminarea obstacolelor formale prin stabilirea cerințelor pentru echivalența funcțională între forma scrisă electronică și cea tradițională.

Cu certitudine putem afirma că, atunci când ne referim la un astfel de model de contract, pot apărea probleme în cazul în care statele nu sunt membre ale Convenției de la Viena privind contractele de vânzare internațională de bunuri, dar acest articol se referă la statele-membre, și la comparația dintre Republica Moldova și statele-membre ale Uniunii Europene [2].

În continuare vom prezenta cadrul normativ privind semnăturile electronice în Republica Moldova. Sunt reglementate următoarele tipuri de semnături electronice, ale căror principii și mecanisme de utilizare sunt reglementate de Legea nr. 124/2022: semnătura electronică simplă; semnătura electronică avansată; semnătura electronică calificată [11, art. 2]. În conformitate cu același act normativ, legislatorul s-a expus asupra noțiunilor de bază în domeniul electronic (digital), precum „*document electronic ce constituie conținut în formă electronică, în special sub formă de text ori de înregistrare sonoră, vizuală sau audiovizuală, căruia i-a fost aplicată semnătura electronică sau sigiliul electronic*”. Așadar, documentul electronic este utilizat de către părți în vederea stabilirii unor raporturi juridice (după caz) electronice pe care este aplicată semnătura electronică sau sigiliul electronic. Drept rezultat, legea vine și cu definiția următoarelor instituții: „*semnăturii electronice – date*

în formă electronică care sunt atașate la alte date în formă electronică sau sunt logic asociate cu alte date în formă electronică și care sunt utilizate ca metodă de autentificare' și „sigiliu electronic – date în formă electronică atașate la alte date în formă electronică sau asociate logic cu alte date în formă electronică pentru asigurarea originii și integrității acestora din urmă” [11, art. 2]. Tendința actuală este de a unifica piața europeană electronică, respectiv – fiecare stat membru al UE, fiecare stat asociat tinde să își modifice legislația națională în vederea racordării standardelor europene. Identificarea electronică este un proces de utilizare a datelor de identificare a persoanelor în formă electronică, fiind un mod individual și unic de individualizare a persoanei fizice sau persoanei juridice, sau de o persoană fizică ce reprezintă o persoană juridică. Mijloacele de identificare electronică sunt realizate prin intermediul elementelor materiale și/sau imateriale ale persoanei fizice sau persoanei juridice ce conține date de identificare personală și care sunt utilizate având drept obiectiv autentificarea în cadrul unui serviciu accesibil în regim online. Codul civil al Republicii Moldova, de asemenea, reglementează forma electronică a actului juridic și semnătura electronică, care, conform art. 318, sunt definite drept act ce îmbracă forma electronică, dacă se cuprinde într-un document electronic ce întrunește condițiile legii, totodată, semnătura electronică și tipurile acesteia sunt reglementate de legi speciale [1, art. 318]. Cu referire la actul notarial electronic, au intervenit modificări conform art. 5 alin. (6) din Legea privind procedura notarială, nr. 246/2018 – „actul notarial și girul notarial sunt întocmite pe suport de hârtie sau în formă de document electronic, având aceeași forță juridică” [12, art. 5]. În același sens, art. 40 din Legea nr. 124/2022 (extras): (1) *Documentul electronic semnat cu semnătură electronică **calificată** este asimilat, după efectele acestuia, cu documentul similar pe suport de hârtie, semnat cu semnătură olografă.* (2) *Documentul electronic semnat cu alt tip de semnătură electronică decât cea calificată este asimilat, după efectele sale, cu documentul similar pe suport de hârtie, semnat cu semnătură olografă, **doar în cazurile stabilite expres de actele normative sau de acordul părților privind aplicarea semnăturilor sau sigiliilor electronice, cu respectarea condițiilor stipulate la art.43 alin.(1)*** [11, art. 40].

Cerințele față de documentul electronic sunt reglementate de art. 42 din Legea nr. 124/2022 (extras): *Documentul electronic trebuie să corespundă următoarelor cerințe principale: a) să fie creat, prelucrat, expedit, recepționat, păstrat, modificat și/sau nimicuit cu ajutorul mijloacelor software și/sau hardware; b) să conțină, pentru confirmarea autenticității acestuia, una sau mai multe semnă-*

turi electronice sau sigilii electronice care corespund condițiilor și cerințelor stabilite de prezenta lege; c) să fie creat și utilizat prin metode și într-o formă ce ar permite identificarea semnatarului sau creatorului sigiliului electronic; d) să fie afișat într-o formă perceptibilă; e) să permită utilizarea repetată a acestuia [11, art. 42].

Condițiile de creare a documentului electronic sunt prevăzute de art. 46 din Legea nr. 124/2022 și ce expun condițiile în vederea validării documentului electronic, dacă *documentul electronic include informația, care constituie conținutul documentului electronic, și semnătura electronică sau sigiliul electronic al semnatarului ori al creatorului sigiliului electronic.*

Crearea documentului electronic se finalizează prin aplicarea semnăturii electronice sau a sigiliului electronic de către semnatar sau de către creatorul sigiliului electronic și, după caz, prin aplicarea mărcii temporale electronice [11, art. 46]. În contextul celor expuse, deducem că document electronic este orice informație (conținut) care trebuie validată/identificată prin semnătura electronică/sigiliul electronic. Un document electronic imprimat pe hârtie nu este egal cu documentul electronic. Acesta necesită legalizare/confirmare/autentificare sau semnătura olografă și, astfel, va fi un alt document (art. 40 alin. (11) din Legea nr. 124/2022).

Circulația documentelor electronice este reglementată de art. 44 din Legea nr. 124/2022, care stabilește cadrul normativ pentru circulația electronică a documentelor conform regulilor stabilite de proprietarul sistemului de circulație, precum și conform contractelor încheiate între subiecții circulației electronice a documentelor, modul de creare, prelucrare, expediere, recepționare, păstrare, modificare și/sau nimicire a documentelor electronice pentru sistemele de circulație electronică a documentelor persoanelor juridice de drept public stabilite de Guvern, iar pentru sistemele de circulație electronică a documentelor persoanelor juridice de drept privat – de către proprietarii acestora [11, art. 44].

O problemă invocată în rândurile notarilor este că notarii nu reprezintă persoane juridice, deși în mai multe domenii față de notari se aplică prevederi care se aplică persoanelor juridice. Sistemul de circulație electronică în diferite țări funcționează diferit. În acest sens, în Lituania, Franța, Italia, Germania sistemul notarial este bazat pe un sistem funcțional aflat în proprietatea uniunilor notariale. Respectiv, în Republica Moldova este necesar de elaborat un cadru normativ corespunzător sistemului și o platformă funcțională, un sistem de circulație electronică. Este chiar necesar de identificat un intermediar în circulația electronică a documentelor (conform art. 45 din Legea nr. 124/2022).

Circulația documentelor electronice prin intermediul sistemelor informaționale este expusă în cadrul normativ al art. 47 din Legea nr. 124/2022: (1) *Documentul electronic poate fi expediat și recepționat cu ajutorul sistemelor informaționale și de comunicații electronice și/sau al purtătorilor materiali.*

(4) *În cazul în care semnatarul și destinatarul documentului electronic nu au convenit altfel, documentul electronic se consideră recepționat de către destinatar, dacă acesta:*

a) *intră în sistemul informațional din care destinatarul poate să extragă documentele electronice;*

b) *intră în sistemul informațional indicat de destinatar într-o formă accesibilă pentru utilizare în sistemul respectiv [11, art. 47].*

Dacă documentul electronic a devenit accesibil notarului în cadrul unui sistem informațional, se consideră sau nu că este recepționat de către notar? Această chestiune apare în practică și nu are un răspuns la moment. O altă întrebare este: din care moment începe a curge termenul? Dacă notarul nu a accesat documentul (indiferent de motive: a uitat parola sau accesul este blocat), care sunt consecințele, efectele de penalitate cu caracter civil, administrativ? Circulația documentelor electronice și momentul recepționării documentului electronic reprezintă un alt aspect important de a fi menționat conform art. 48 din Legea nr. 124/2022: (2) *Dacă semnatarul sau creatorul sigiliului electronic și destinatarul documentului electronic nu au convenit altfel, momentul recepționării documentului electronic se consideră momentul intrării acestuia în sistemul informațional indicat de destinatar. În cazul în care destinatarul documentului electronic nu a indicat sistemul informațional respectiv, documentul electronic se consideră recepționat din momentul intrării acestuia în sistemul informațional al destinatarului, iar în cazul în care destinatarul nu dispune de un asemenea sistem – din momentul extragerii de către destinatar a documentului electronic din sistemul informațional prin care a fost transmis.*

(3) *Momentul expedierii documentului electronic în sistemele informaționale poate fi confirmat, în caz de necesitate, prin aplicarea mărcii temporale electronice pe documentul electronic respectiv.*

(4) *Dacă semnatarul sau creatorul sigiliului electronic și destinatarul documentului electronic au convenit asupra confirmării recepționării documentului electronic, momentul recepționării acestuia se consideră momentul expedierii de către destinatar a confirmării privind recepționarea, cu aplicarea mărcii temporale electronice, după caz [11, art. 48].*

Respectiv, utilizând documentul electronic în comunicare, urmează a fi stabilit un sistem, prin intermediul căruia va fi asigurată expedierea/recepționarea și, după caz, confirmarea recepționării

documentului electronic. Deși este opțional, totuși, stabilirea acestor momente va oferi mai multe garanții. Ca exemplu este www.id.md – platforma privată de gestionare a documentelor electronice.

Am enunțat anterior condițiile de validitate a documentului electronic, semnăturii electronice, crearea documentelor electronice, însă am dori să analizăm și aspectele de verificare a autenticității documentelor electronice, în concordanță cu art. 43 din Legea nr. 124/2022: (1) *Documentul electronic este considerat autentic, dacă întrunește cumulativ următoarele condiții: a) semnătura electronică sau sigiliul electronic este aplicat de persoana abilitată, în modul stabilit, să semneze cu semnătură olografă documentul echivalent pe suport de hârtie; b) pe documentul electronic este aplicată semnătura electronică autentică sau sigiliul electronic autentic al semnatarului sau al creatorului sigiliului electronic indicat în document.*

(2) *Verificarea autenticității documentului electronic se efectuează prin verificarea, cu ajutorul dispozitivelor de verificare a semnăturilor electronice sau a sigiliilor electronice și/sau a produsului, a autenticității semnăturii electronice sau a sigiliului electronic [11, art. 43].*

Semnăturile electronice în R. Moldova se verifică prin intermediul serviciului MSign.

Păstrarea documentului electronic este reglementată de art. 50 din Legea nr. 124/2022, ce reglementează subiecții care au obligația de a păstra originalele documentelor, într-un mod ce permite verificarea acestora, termenul de păstrare, subiecții și intermediarii ce pot asigura păstrarea și arhiva electronică [11, art. 50].

Guvernul stabilește categoriile de documente electronice pentru păstrarea cărora se utilizează arhiva electronică securizată. Este necesară elaborarea și emiterea actului normativ al Guvernului, dacă actele notariale electronice urmează a fi păstrate într-o arhivă electronică securizată. Spre regret, apar întrebări referitor la cerințele de securitate privind arhiva notarială și răspunderea. Dar există puține șanse că fiecare notar, în mod individual, va fi în stare să asigure respectarea acestor cerințe.

La 01.01.2023 a intrat în vigoare Legea cu privire la modificarea unor acte normative nr. 80 din 31.03.2022, care impune utilizarea documentelor electronice în mai multe domenii [10]. De exemplu, vor putea fi prezentate ca documente electronice extrasul din registrul bunurilor imobile, extrasul din registrul de stat al persoanelor juridice etc.

Conform art. 20 din Legea nr. 124/2022, semnăturile electronice și sigiliile electronice, ale căror principii și mecanisme de utilizare se reglementează de prezenta lege, sunt: a) de tip avansat; b) de tip calificat [11, art. 20]. Potrivit art. 2

din nr. 124/2022: *sigiliu electronic avansat* – sigiliu electronic care întrunește cerințele prevăzute la art. 23; *sigiliu electronic calificat* – sigiliu electronic avansat, care este creat prin intermediul dispozitivului de creare a sigiliilor electronice calificate și care se bazează pe un certificat calificat al sigiliilor electronice.

Recunoașterea semnăturii electronice prevăzută de art. 2 din Legea nr. 124/2022: *certificatul cheii publice* – document electronic care conține cheia publică, căruia i-a fost aplicată semnătura electronică sau sigiliul electronic al prestatorului serviciilor de încredere, care permite identificarea titularului certificatului cheii publice și care atestă apartenența cheii respective acestui titular; *certificat calificat al cheii publice* – certificat al cheii publice care întrunește cerințele prevăzute la art. 13 și care este eliberat de un prestator de servicii de încredere ce întrunește cerințele prevăzute la art. 8 [11, art. 2].

Recunoașterea este prevăzută de art. 3 alin. (4) din Legea nr. 124/2022: *Prin derogare de la prevederile alin.(1) și (2), certificatul calificat al cheii publice eliberat de un prestator de servicii de încredere dintr-un stat membru al Uniunii Europene este recunoscut ca fiind echivalent, din punctul de vedere al efectelor juridice, cu certificatul cheii publice eliberat de un prestator de servicii de încredere cu domiciliul sau cu sediul în Republica Moldova* [11, art. 3].

Recunoașterea certificatului cheii publice nu este egală cu recunoașterea documentului electronic. În prezent, semnătura electronică (tipurile acesteia) nu este recunoscută în multe state, ceea ce dă dovadă de o limitare a regimului juridic de aplicare a acesteia, fiind limitat, practic, pe teritoriul Republicii Moldova.

Regimul juridic al semnăturii electronice prevăzut de art. 21 din Legea nr. 124/2022 specifică:

(2) *Semnătura electronică calificată are aceeași valoare juridică ca și semnătura olografă.*

(3) *Semnătura electronică calificată și sigiliul electronic calificat beneficiază de prezumția integrității datelor și a corectitudinii originii datelor respective la care se referă semnătura electronică calificată sau sigiliul electronic calificat.*

(6) *Semnătura electronică și sigiliul electronic nu constituie mijloace de criptare a informației* [11, art. 21].

Deci, simplul fapt că documentul este în format electronic nu înseamnă că a devenit protejat și criptat. Criptarea presupune o altă metodă de păstrare a informației.

Verificarea autenticității semnăturii electronice are loc în conformitate cu art. 28 din Legea nr. 124/2022:

(1) *Verificarea autenticității semnăturii electronice sau a sigiliului electronic se efectuează prin intermediul dispozitivului de verificare a semnăturilor*

electronice sau a sigiliilor electronice și/sau al produsului, cu utilizarea datelor de verificare a semnăturii electronice sau a sigiliului electronic [11, art. 28].

În Republica Moldova, pentru verificarea autenticității semnăturii electronice, se utilizează serviciul Msign [14].

Una din problemele ridicate de comunitatea notarială este dacă notarul utilizează documentele electronice în activitatea notarială. Părerile au fost dispersate, cu toate acestea, notarul poate atât întocmi documente electronice personal (de regulă, utilizează în procese de raportare și, uneori, în corespondență), cât și recepționa documentele electronice întocmite de către alte persoane, inclusiv autorități publice, dacă aceste documente corespund legii. Firește, în cazul în care notarul utilizează documentele electronice, urmează a fi respectate și cerințele legale privind circulația acestora.

O altă problemă discutată de comunitatea notarială este: poate notarul utiliza un document electronic semnat în altă țară? Aici urmează să facem două precizări.

1. Oricum document întocmit peste hotare are putere juridică în R. Moldova, dacă corespunde legislației noastre. Legea nu face deosebire între un document pe suport de hârtie și cel electronic, ba chiar specifică că ele au aceeași forță juridică. Drept consecință, dacă pentru documentul pe suport de hârtie nu este necesară supralegalizarea sau apostilarea, atunci și pentru documentul electronic nu este nevoie de aplicarea acestei proceduri.
2. Semnătura electronică calificată are aceeași forță juridică ca și cea olografă (cea avansată nu beneficiază de această putere). Verificarea semnăturii electronice are legătură cu certificatul cheii publice și, ca urmare, cu prestatorul de servicii care eliberează aceste certificate. Astfel, cerințele față de semnătura electronică aplicată peste hotare depinde de emitentul certificatului cheii publice. Deci, dacă certificatul cheii publice nu este recunoscut în R. Moldova, la fel nu este recunoscută nici semnătura electronică.

Propuneri și concluzii

O semnătură electronică, ca și analogul ei scris de mână, este o idee juridică prin care se exprimă dorința semnatarului de a fi legat de termenii documentului semnat. După cum am menționat, semnătura electronică oferă avantaje precum reducerea costurilor de printare, scanare și transportare a documentelor, transmiterea operativă a documentelor, asigurarea confidențialității datelor expediate direct, fără intermediul reprezentanților, fără

bariere de timp, distanță sau condiții nefavorabile, eficientizarea și automatizarea proceselor și a procedurilor de lucru, iar cel mai mare avantaj – de a te bucura de elaborarea actelor la distanță.

În cadrul acestui studiu am prezentat importanța semnăturii electronice, am descris avantajele economice și, respectiv, am cercetat prevederile legislative în vigoare, prezentând lacunele legislative care există și barierele create de aceste lacune. Am menționat revenirea la noțiunea de „comerț electronic” prin prisma prevederilor europene DSA (Directiva servicii digitale) și DMA (Directiva accesul la piața comercială) și fortificarea acestei instituții din punct de vedere legislativ, dar mai ales practic.

Tendința actuală este de a unifica piața europeană electronică, respectiv, fiecare stat-membru sau non-membru al UE tinde să-și modifice legislația națională în vederea racordării ei la standardele europene.

Recunoașterea *certificatului cheii publice* nu este egală cu recunoașterea documentului electronic. În prezent, semnătura electronică (tipurile acesteia) nu este recunoscută în multe state, ceea ce dă dovadă de o limitare a regimului juridic de aplicare a acesteia, inclusiv pe teritoriul Republicii Moldova.

Rămâne o problemă pentru notari recunoașterea și validarea documentelor electronice emise peste hotare: pot fi recunoscute documentele validate cu semnături electronice peste hotare și care sunt instrumentele de verificare? În prezent, în Republica Moldova semnătura electronică este recunoscută pe teritoriul acesteia și, cu unele excepții, peste hotare.

Referințe bibliografice

- Codul civil al Republicii Moldova. Nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 82-86.
- Convenția Națiunilor Unite pentru folosirea comunicațiilor electronice în contractele internaționale, adoptată prin Rezoluția ONU din 23.11.2005. https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/conventions/electronic_communications (vizitat 05.08.2023).
- Convenția nr. CMAE53/1980 din 11.04.1980 ONU privind contractele de vânzare internațională de bunuri. În: *Tratate Internaționale*, 1999, nr. 8, art. 53.
- Deceniul digital al Europei: obiective digitale pentru 2030. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_ro (vizitat 05.08.2023).
- Directiva 2009/81/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13.07.2009 privind coordonarea procedurilor privind atribuirea anumitor contracte de lucrări, de furnizare de bunuri și de prestare de servicii de către autoritățile sau entitățile contractante în domeniile apărării și securității și de modificare a Directivelor 2004/17/CE și 2004/18/CE. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32009L0081> (vizitat 05.08.2023).
- Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26.02.2014 privind atribuirea contractelor de concesiune <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1674222936493&uri=CELEX%3A32014L0023> (vizitat 05.08.2023).
- Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale și de abrogare a Directivei 2004/17/CE. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0025> (vizitat 05.08.2023).
- Directiva privind semnătura electronică (1999/93/CE), în vigoare din ianuarie 2000. <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/esignature-in-the-eu.html> (vizitat 01.08.2023).
- Directiva privind serviciile în cadrul pieței interne (2006/123/CE). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0123> (vizitat 01.08.2023).
- Legea cu privire la modificarea unor acte normative. Nr. 80 din 31.03.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr.115-117.
- Legea privind identificarea electronică și serviciile de încredere. Nr. 124 din 19.05.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 170-176.
- Legea privind procedura notarială. Nr. 246 din 15.11.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 30-37.
- Legea privind serviciile societății informaționale nr. 284/2004 cu modificările adoptate prin Legea nr. 60 din 17.03.2023 pentru modificarea unor acte normative (stimularea comerțului electronic). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 113-116.
- MSign – Serviciul electronic guvernamental integrat de semnătura electronică. (<https://msign.gov.md/#/>) (vizitat 05.08.2023).
- Regulamentul (UE) Nr. 910/2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32014R0910> (vizitat 02.08.2023).
- Wang Faye Fangfei. Law of electronic commercial transactions: contemporary issues in the EU, US and China. Ediția a-II-a. New York: Routledge, 2014. 356 p.